

Ehdotus A 1938/UHN
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Mietintö, joka koskee jäsenehdotusta elintarvikehuollon yhteispohjoismaisista panostuksista (A 1938/UHN)

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että lisätään ekologisten ja kaupallisten lajikkeiden tutkimuksen ja kehityksen sekä sellaisten viljelysuositusten koordinointia, jotka vastaavat ilmastonmuutoksen seurauksena muuttuneita Pohjolan kasvuolosuhteita.

että lisätään elintarvikehuoltoa ja omavaraisuusastetta Pohjolassa [ja asetetaan omavaraisuudelle kunnianhimoiset tavoitteet], jotta alueemme on varautunut paremmin ilmastonmuutoksen varalta, jottemme olisi niin haavoittuvia kriisitilanteissa ja jotta olisimme paremmin varustautuneita ylläpitämään kestävää kaupallista maa[- ja karja]taloutta uusissa kasvuolosuhteissa.

ylläpidetään ja kehitetään Pohjoismaisen geenivarakeskuksen NordGenin merkitystä Pohjolan elintarvikehuollon takaajana ilmastonmuutoksessa.

Tausta

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikille riittää ruokaa ilmastollisista häiriöistä huolimatta. Elintarvikehuollon lisääminen toteutuu parhaiten, kun maat jakavat kokemuksia toistensa kanssa ja etsivät kaikkia hyödyttäviä yhteistyömuotoja.

Maittemme elintarvikehuollon ja omavaraisuusasteen on oltava korkealla tasolla, sen ovat viimeaikaiset kriisit osoittaneet. On ratkaisevaa, että Pohjolassa minimoidaan ennakolta riskejä kasvuolosuhteiden muuttuessa huomattavasti ilmastonmuutoksen seurauksena. Kyse on sekä turvallisuudesta että kestävyyydestä. Meidän on tuotettava valkuaiskasveja ja muita korkean ravintosisällön viljelykasveja kestävästi ja luonnonmukaisesti nyt ja tulevaisuudessa niin kuluttajille kuin eläimille. Tiedämme, että ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät ensimmäisenä arktisilla alueilla, **eritoten Grönlannissa**, ja tästä syystä meidän on Pohjolassa varauduttava ympäristömme yhä nopeammin eteneviin muutoksiin.

Uusia menetelmiä, uusia viljelykasveja

Ruotsin maatalousyliopisto SLU koordinoi useita maatalouden yhteispohjoismaisia innovaatiotoimia. Suuri osa työstä on ollut nykyisten viljelykasvien ylläpitämistä, millä on

arvoa sekä ruokaturvalle että tuotekehitykselle. Meidän on tehtävä enemmän löytääksemme uusia viljelykasveja muuttuneisiin olosuhteisiin nykyisessä maailmantilanteessa, mutta myös kaupallisten intressien takia, joiden toteutuminen on pitkällä tähtäimellä joka tapauksessa maiden etujen mukaista. Pohjoismaiden intresseissä on edistää muuttuviin kasvuolosuhteisiin soveltuvien kaupallisten viljelykasvien viljelyn tutkimusta. Tässä työssä on ratkaisevan tärkeää löytää viljelymenetelmiä, jotka eivät samalla järjestelmällisesti tuhoa ekosysteemiä tai edistä ilmastokriisiä, joka puolestaan vaikuttaa maatalouteen.

Kestävä, luonnonmukainen maatalous ei reagoi niin helposti raaka-ainekaupan esteisiin, joita sodista ja kriiseistä aiheutuu tavanomaiselle maataloudelle. Fosforin, ammoniakkin ja sitä kautta mineraalilannoitteiden rajallinen saatavuus on tästä esimerkkinä [1]. Myös tuotantoeläimille tarkoitettun proteiinin kauppa on viime vuosina ollut altista häiriöille, mikä sekkin on lisäkannuste eläinrehuun sekoitettavan pohjoismaisen (kasviperäisen) proteiinin tuotannon lisäämiselle [2].

Pohjoismainen geenivarakeskus NordGen on Pohjoismaiden yhteinen geenipankki ja geenivara-alan osaamiskeskus, jonka tehtävät liittyvät Pohjoismaiden kotieläinten, kasvien ja metsäpuiden geenivaroihin.

NordGen vastaa muun muassa Pohjoismaiden julkisten ja yksityisten toimijoiden (Public private partnership, PPP) esijalostusyhteistyöstä, jonka tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden kasvinjalostusta. Käytännön kasvinjalostuksen ja esijalostustutkimuksen yhteistyöllä voidaan tehokkaasti tukea Pohjoismaiden maatalouden kehittämistä.

NordGenin äärimmäisen tärkeänä tehtävänä on osallistua Pohjoismaiden ja muun maailman elintarvikehuollon turvaamiseen. Kasvinjalostus käsittää nykyisellään vain 10–20 yleisintä tuotantokasvia, mutta niistä voitaisiin kehittää uusia lajikkeita sitä mukaa kuin NordGeniä kehitetään ja sen kapasiteettia kasvatetaan. Myös uudet kumppanuudet ja yhteistyöhankkeet edistäisivät uusien lajikkeiden kehittämistä.

Paitsi että siemen- ja kasvivaraston on tallennettava kaikki nykyiset lajit, sen on myös nopeasti edistettävä sellaisten kasvien kehittämistä, jotka voivat edesauttaa elintarvikehuollon ylläpitämistä tulevaisuudessa. NordGenille tulee tarjota resursseja, joiden avulla se voi käyttää uutta teknologiaa ja uusia kumppaneita uusien tavoitteiden saavuttamiseksi nopeasti.

Vuonna 2019 NordGen ja NordForsk keräsivät tutkijoita ja päättäjiä yhteen keskustelemaan aiheesta "Invest more in plant breeding research and include gene banks [3]". Konferenssissa peräänkuulutettiin kestävämpiä viljelykasveja, jotka ovat vähemmän alttiita sään ääri-ilmiöille ja tuholaisille, mutta yhtä lailla vaadittiin teknologisia ratkaisuja sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. NordGenin resurssien on siksi oltava jatkossakin suuri osa MR-FLJS:n budjetista, sillä keskuksen tehtävä muuttuu koko ajan tärkeämmäksi.

Lyhyen ja pitkän tähtäimen pohjoismaista yhteistyötä

Pohjoismaiden maa- ja metsätalousministerit kokoontuivat kesäkuussa 2022 keskustelemaan elintarvikehuollosta ja varautumisesta [4]. Kokouksessa viitattiin myös esitutkimukseen [5], jonka Pohjoismaiden ministerineuvosto tilasi Pohjoismaiselta maatalous- ja elintarviketutkimuksen komitealta (NKJ) ja Yhteispohjoismaiselta metsätutkimukselta (SNS) pian Venäjän hyökättyä Ukraina. Esitutkimuksessa selvitetään sitä, miten biotalouden eli maa-, metsä- ja kalatalouden häiriönsietokyky voidaan parantaa, ja siinä annetaan suuntaviivat yhteispohjoismaisten poliittisten linjausten laatimiselle pitkällä aikavälillä. Tässä yhteydessä ilmastonmuutoksen vaikutukset koko sektoriin ovat ratkaisevat pitkällä aikavälillä, vaikka esitutkimuksen laatimisen pohjana olivatkin Ukrainan sota ja sen vaikutukset maatalouteen.

Pohjoismaiden hallitusten vastauksesta kirjalliseen kysymykseen E 11/2022 ilmenee, että Pohjoismaat ovat jo ryhtyneet toimiin auttaakseen maataloutta selviytymään Ukrainan sodan seurauksista. Sektoria on tuettu taloudellisesti, ja on perustettu vaihtoehtoisia kuljetusreittejä. Pohjoismaiden maa- ja metsätalous-, kalastus- ja elintarvikeministerit päättivät kokouksessaan teettää selvityksen siitä, miten hyvin biotalous selviytyy Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista. Selvityksen tulokset on määrä esitellä kesäkuussa 2023. Vastauksesta ilmenee niin ikään, että maatalouden edellytykset vaihtelevat maittain, mikä hankaloittaa pohjoismaisten toimien kehittämistä maataloussektorin haasteisiin.

Hallituksilta kysyttiin myös, miten ne aikovat luoda paremmat edellytykset uusille energiavaihtoehdoille maataloussektorilla sekä yhteisesti että yksittäisissä maissa. Vastauksessa todetaan, että kullakin Pohjoismaalla on omat energiapoliittiset linjauksensa. Lisäksi siinä viitataan kestävästä meritaloutta koskevaan hankkeeseen sekä biotaloushankkeeseen, jonka tarkoituksena on muun muassa kartoittaa biotalousalan heikkouksia. Kummassakaan hankkeessa ei kuitenkaan perehdytä vaihtoehtoisin energialähteisiin, energiatehokkuuteen tai vihreään siirtymään. Onkin syytä selvittää, pitäisikö mainituilla aloilla käynnistää yhteistyötä.

Tässä yhteydessä on syytä huomata, että Nordforskin vihreään siirtymään keskittyvän tutkimusohjelman yhtenä teemana on "Energy Efficiency in the Nordic Food Systems for a Green Transition". Tarkoituksena on antaa suosituksia esimerkiksi vaihtoehtoisten energialähteiden käytöstä Pohjoismaiden elintarvikejärjestelmissä sekä koko arvoketjun energiatehokkuuden parantamisesta.

Valiokunnan näkemykset

Ruoan tuottamisesta nykyistä järkevämmällä tavalla tulee yhä polttavampi kysymys, kun ilmasto muuttuu ja maapallon väkiluku kasvaa. Valiokunta on pitkälti yhtä mieltä siitä, että ehdotus on ilmastonmuutoksen seurausten sekä ruoan hinnan nousuun ja elintarvikekriisiin johtaneen Ukrainan sodan valossa erittäin tärkeä ja ajankohtainen.

Kaikki puolueyhymät ilmoittivat tästä syystä kannattavansa jäsen ehdotusta. Keskiryhmä ja konservatiivinen ryhmä muistuttivat, että ruokaturvassa on kyse myös kotieläintuotannosta, minkä vuoksi ehdotus ei saa keskittyä yksinomaan kasvintuotantoon. Ilmastonmuutos vaikuttaa suoraan rehukasveihin ja sitä kautta myös kotieläintuotantoon. Lämpötilojen, sademäärien ja ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden nousu vaikuttaa suoraan kasvintuotantoon.

Valiokunta päätti yksimielisesti pyrkiä sisällyttämään ehdotukseen Nuorten Pohjoismaiden neuvoston ehdotuksen, jonka mukaan Pohjoismaiden neuvoston tulisi tavoitella Pohjoismaiden ruoantuotannon omavaraisuusasteen kasvattamista vähintään 75 prosenttiin.

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto korosti, että ehdotukseen on tärkeää sisällyttää myös Grönlannin ruokaturva. Lisäksi se huomautti, että maiden on hyvä olla omavaraisia myös lannoitteiden raaka-aineena käytettävien mineraalien suhteen.

Kestävä Pohjola -valiokunta toteaa, että maa- ja metsätalous-, kalastus- ja elintarvikeministerit ovat päättäneet teettää selvityksen biotalouden kyvystä kestää Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksia. Selvityksen tulokset on määrä esitellä kesäkuussa 2023. Valiokunta toivoo, että sille raportoidaan selvityksen tuloksista ja ministerien seurantasuunnitelmista.

Valiokunta seuraa mielenkiinnolla Nordforskin vihreään siirtymään keskittyvän tutkimusohjelman teemaa "Energy Efficiency in the Nordic Food Systems for a Green Transition", jonka on tarkoitus tuottaa suosituksia esimerkiksi vaihtoehtoisten energialähteiden käytöstä Pohjoismaiden elintarvikejärjestelmissä sekä koko arvoketjun energiatehokkuuden parantamisesta.

Kööpenhaminassa 5. syyskuuta 2023

Johan Andersson (S)

Tove Elise Madland (A)

Mats Wiking (S)

Per Husted (S)

Ola Elvestuen (V)

Rebecka Le Moine (MP)

Bella Forsgrén (vihr.)

Simon Holmström (HI)

Ásmundur Friðriksson (Sj.)

Heikki Autto (kok.)

Lene Westgaard-Halle (H)

Mariane Paviasen (IA)

Marianne Bigum (SF)

Staffan Eklöf (SD)

Himanshu Gulati (FrP)